

Podučavanje, inkluzija

5. decembar 2017. godine

Pokazatelji uspešnosti podučavanja

- **Podučavanje** je proces prenošenja znanja
 - “Podučavanje se sastoji od jednakih delova perspiracije, inspiracije i rezignacije”
- Postoje brojni faktori od kojih zavisi da li će podučavanje biti uspešno
- Istraživanja pokazuju da je sa uspehom u podučavanju veoma povezano:
 - **Vreme provedeno u školskom radu**
 - **Usklađenost poučavanja sa kognitivnim mogućnostima učenika**
 - **Jasna očekivanja ishoda podučavanja**

Pokazatelji uspešnosti podučavanja

- Postoji **pozitivna povezanost** učenikovog postignuća i vremena utrošenog na podučavanje i učenje u razredu
- Vrste školskog vremena:
 - Planirano vreme (vreme u školi)
 - Vreme podučavanja
 - Vreme učeničke uključenosti u podučavanje
 - Vreme samostalnog školskog učenja
- Najviše korelacije utvrđene između ishoda učenja i vremena **uključenosti** u podučavanje
- Vreme podučavanja je **grubi** kvantitativni pokazatelj koji ne govori o kvalitetu procesa podučavanja
- Uspeh zavisi i od načina na koji nastavnik **planira** podučavanje i od **kvaliteta kognitivnih procesa** kod učenika tokom učenja

Pokazatelji uspešnosti podučavanja

- Za uspešnost podučavanja važno je uzeti u obzir šta učenik **već zna i razume**
- Vigotski – zona narednog razvoja
 - Prikladna potpora i direktno uputstvo podstiču razumevanje i savladavanje određenih postupaka
- Na temelju realne procene kognitivnih zahteva novog gradiva postavlja se **jasan cilj** koji se želi postići učenjem
- Nastavnik je onda u stanju da organizuje sopstvenu aktivnost za ostvarivanje tog cilja
- Uspeh u usklađivanju gradiva zavisi od **osposobljenosti nastavnika** da prepozna detetove kognitivne mogućnosti i nivo predznanja
- Uspeh u usklađivanju gradiva dovodi do većeg **samopouzdanja i pozitivnijeg stava** o nastavi

Pokazatelji uspešnosti podučavanja

- Kakvi su očekivani ishodi podučavanja?
 - **Prenošenje određenog znanja, afiniteta prema datoj oblasti, obrazaca razmišljanja**
- Način na koji nastavnik određuje očekivane ishode utiče na uspešnost
- Potrebno je utvrditi u kom odnosu stoje ciljevi i ishodi podučavanja kao i očekivani i realni ishodi
- Uticaj struktuiranosti i definisanosti očekivanih ishoda dejstvuje zajedno sa uloženim trudom učenika
- Teško razgraničiti šta je pravi efekat **određenja očekivanih ishoda i ostalih faktora** koji utiču na uspešnost pri podučavanju

Osobine ličnosti nastavnika i uspešnost podučavanja

- **Stavovi i očekivanja**

- Učenici od kojih su nastavnici očekivali intelektualni napredak su zaista taj napredak ostvarili
- Stavovi i shvatanja o ciljevima podučavanja i prirodi učenja utiču na ponašanje nastavnika tokom podučavanja
- **Priistrasnost** u odnosu sa učenicima – više pažnje se posvećuje tačnim odgovorima dobrih učenika i netačnim odgovorima loših
- Uticaj **izgleda, kulturne i etičke pripadnosti, socio-ekonomski status, pol i sl.**
- Oni nastavnici koji **veruju** u učenikove sposobnosti za učenje i koji imaju osećaj odgovornosti za podsticaj učenika na učenje imaju učenike koji postižu **bolje rezultate**

Osobine ličnosti nastavnika i uspešnost podučavanja

- Znanja i veštine
 - Dve vrste znanja – znanje o **oblasti** i znanje o kognitivnom, emotivnom i motivacionom **razvoju učenika**
 - Znanje o oblasti sadrži znanje o strukturi predmeta i poznavanje naučnih metoda kojima se istražuju glavni fenomeni datog predmeta
 - Skup kognitivnih i socijalnih veština uspešnog nastavnika:
 - Planiranje i izvođenje predavanja
 - Utvrđivanje ishoda učenja
 - Upravljanje razredom kao socijalnom zajednicom
 - Veoma su važne i veštine:
 - Komuniciranja dobro strukturisanih informacija
 - Primereno oblikovanje pitanja sa ciljem provere razumevanja
 - Praćenje napretka učenika i davanje povratnih informacija o postignuću
 - Individualni pristup učeniku (odabir aktivnosti, domaći rad)

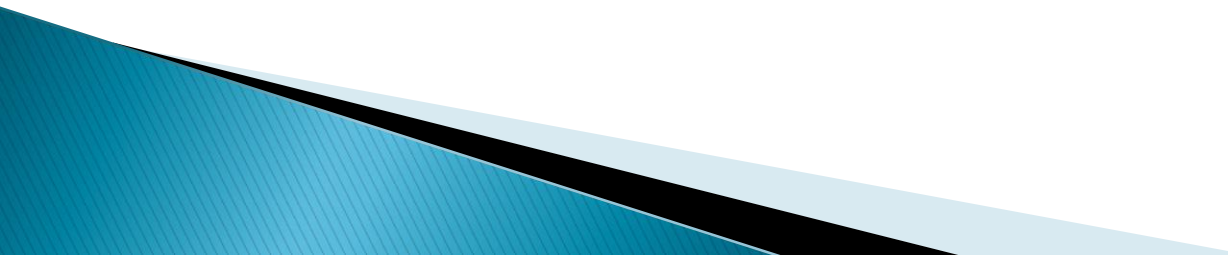
Nastavne metode

- **Nastavne metode** su naučeni generalizovani obrazac ponašanja koji se može sistematski primenjivati u različitim nastavnim oblastima s ciljem olakšanja i poboljšanja učenja
- **Nastavne tehnike** su specifični postupci koji se razvijaju u svrhe podučavanja određene vrste gradiva
- Nastavne metode se razlikuju prema dva, često povezana kriterijuma: a) **stepen aktivacije** učenika odnosno nastavnika tokom podučavanja i b) **broj osoba** koje se podučavaju
- Tri oblika podučavanja:
 - Direktno podučavanje
 - Podučavanje vođenim otkrivanjem i raspravom – sokratovski metod
 - Samostalno učenje

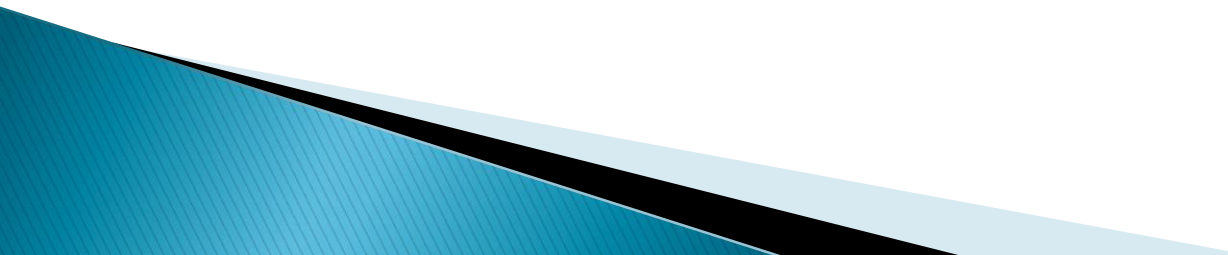
Zdrav razum i nauka

- Osnovna razlika između saznanja stečenih zdravim razumom i onih do kojih se došlo naučnim postupkom jesu:
 - s obzirom na načine **utvrđivanja činjenica** i
 - s obzirom na načine **zaključivanja o činjenicama**
- Koja su dva elementa svake nauke?
 - EMPIRIJA
 - TEORIJA

Načini utvrđivanja činjenica

- ▶ sistematičnost (postojanje plana)
 - ▶ kontrolisani uslovi istraživanja
 - ▶ empiričnost (zasnovanost na činjenicama)
 - ▶ temeljnost (proverenost)
 - ▶ objektivnost (nepriistrasnost)
-

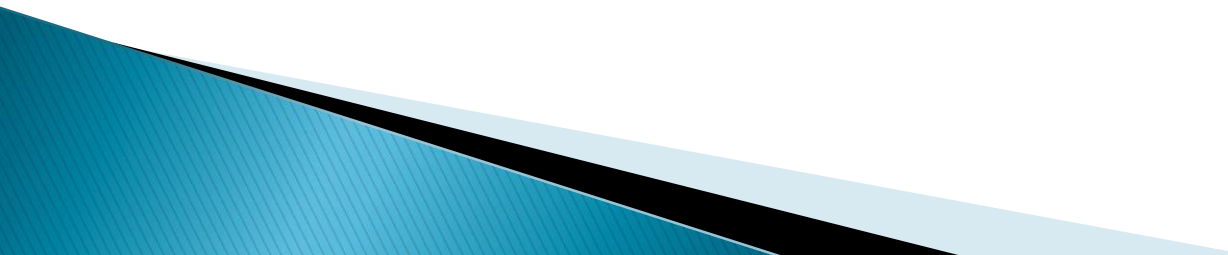
Načini zaključivanja o činjenicama

- ▶ precizno
 - ▶ logično i dosledno
 - ▶ kritično
 - ▶ obrađeno
 - ▶ javno
-

Rana, neformalna numerička znanja

- ▶ Kada deca znaju da broje?
 - Klaj i Starki: već i šestomesečne bebe mogu da utvrde jednakosti i razlike među malim skupovima
 - Brojalice...
 - Pravo brojanje: "na prste", "nastavljanje", oslanjanje na pamćenje, ...
 - Sinkler i Sinkler: do početka osnovne škole deca već poznaju osnovne i redne brojeve i često umeju i da ih napišu
 - ▶ Da li se sećate šta je sve Pijaže govorio o razvoju mišljenja?

Kako nešto prirodno i spontano može da se zakomplikuje...

- Numeričke sposobnosti su, kao i ostale vrste sposobnosti, pretežno **urođene**
 - To znači da one za nas, kao vrstu, imaju **biološki – adaptivni značaj**
 - Međutim, posebno se matematika podučava kao nešto **apstraktno**
 - Takođe, vrlo često poučavanje nekim matematičkim/numeričkim operacijama **nije dobro uvremenjeno**
-

Šta je važnije podučavati: pojmove ili postupke?

- Pre svega, naša **dugotrajna memorija** – naše "glavno" pamćenje sadrži *deklarativna* i *proceduralna* znanja
- Kako su se menjale dominantne teorije u psihologiji, posebno u psihologiji učenja, tako se menjao značaj jednog i/ili drugog tipa znanja
 - **Asocijacionizam**: postupak je važniji
 - **Kognitivizam**: pojmovi su centralni i potrebno ih je organizovati u šire celine – šeme; veoma je značajno poštovati kognitivni razvoj
 - **Konstruktivizam**: aktivnost i problemsko usmerenje

Neke specifičnosti: međupolne razlike

- Neka istraživanja pokazuju prednost dečaka, a druga ne ili čak superiornost devojčica
- **Hajd i sar.:** meta-analiza velikog broja istraživanja koja pokazuje da, ukupno gledano, razlike ne postoje, ali da postoji interakcija uzrasta i tipa zadatka:
 - **devojčice** su bolje u osnovnoj školi i u računu
 - **dečaci** postaju bolji u srednjoj školi i kasnije, posebno u zadacima problemskog tipa
 - matematički pojmovi se **podjednako** dobro shvataju

Neke specifičnosti: pogrešna uverenja

- Da li su prirodne nauke teške same po sebi?
- Da li znate neko verovanje koje se protivi naučnim činjenicama?
- Upotreba jednostavnih eksperimenata za razotkrivanje pogrešnih uverenja
- Znanje iz prirodnih nauka ne sme ostati “zaključano u školi”

Inkluzija

- Svako dete ima pravo na obrazovanje!
- U domenu obrazovanja predstavlja **stav** da je neophodno **menjati školu** kako bi svako dete napredovalo prema sopstvenim mogućnostima
- Škola treba da bude mesto u kome su aktivnosti **dostupne** svakom učeniku, bez obzira na individualne razlike
- Obrazovanje nije proces sticanja samo akademskih znanja, već i **usvajanje veština i znanja potrebnih za svakodnevni život** radi što aktivnijeg uključivanja pojedinca u zajednicu
- **10%** dece u redovnim školama su deca sa teškoćama i specifičnostima
- Deca treba da idu u najbližu školu, da uče u **interakciji** sa vršnjacima

Inkluzija

- Sistem obrazovanja dece sa smetnjama u razvoju u Srbiji, organizovan je u tri osnovna vida:
 - ▶ 1. specijalno obrazovanje u **specijalnim školama** za decu sa smetnjama u razvoju;
 - ▶ 2. specijalno obrazovanje u posebnim odeljenjima **redovne škole** koja su sastavljena od učenika sa istom vrstom ometenosti;
 - ▶ 3. **redovno obrazovanje** u istom odeljenju sa ostalim učenicima (integracija), ali bez sistematske podrške i prilagođavanja posebnim obrazovnim potrebama učenika, tako da su njihova postignuća minimalna, pa veliki broj dece ponavlja razred ili napušta školovanje

Inkluzija

- Učitelji i nastavnici nisu dovoljno pripremljeni niti motivisani za rad sa ovim grupama dece
- Dete koje jednom uđe u specijalni sistem veoma teško može da se prebaci u redovni
- Put za prebacivanje deteta iz redovnog u specijalni sistem široko otvoren
- Specijalna škola prilagođenija od redovne
 - **programski**, u pogledu obrazovanja nastavnika (defektolozi),
 - opremljenost specifičnim nastavnim **sredstvima**
 - primena odgovarajućih **metoda** u radu sa učenicima
- Većina redovnih škola je uglavnom nepripremljena za obrazovanje dece sa smetnjama i teškoćama u razvoju – kadrovski, programski, tehnički i prostorno.

Inkluzija

- Marginalizovana ili diskriminirana su deca koja su drugačija zbog svog **etničkog porekla, posebnih sposobnosti, socijalne deprivacije, mentalnih ograničenja, invaliditeta ili bolesti**
- Veliki je broj dece sa smetnjama u razvoju koja su ispuštena iz sistema obrazovanja i nisu obuhvaćena ni jednim oblikom društvene brige i tretmana
- **85%** dece u Srbiji, sa teškoćama u razvoju nije obuhvaćeno nikakvim vidom sistemskog obrazovanja
- **1%** ove dece pohađa **predškolsku ustanovu**
- **80%** učenika specijalnih škola su **romska deca**
- Šta je problem sa **implementacijom inkluzije kod nas?**

Inkluzija

- Termin *deca sa posebnim potrebama* je mnogo širi i u sebi sadrži:
 - decu sa smetnjama u razvoju (decu sa telesnom, mentalnom i senzornom ometenošću)
 - decu sa poremećajima ponašanja
 - decu sa teškim hroničnim oboljenjima i drugu bolesnu decu na dugotrajnom bolničkom ili kućnom lečenju
 - decu sa emocionalnim poremećajima
 - decu iz socijalno, kulturno i materijalno depriviranih sredina
 - decu bez roditeljskog staranja
 - zlostavljanu decu, decu ometenu ratom, izbeglu i raseljenu decu
 - darovitu decu

Prepreke u realizovanju inkluzije

- Psiho–socijalne barijere
 - Predrasude, negativni stavovi
 - Ignorisanje problema
- Fizičke barijere
 - Nemogućnost korišćenja javnog prevoza
 - Loši uslovi za stanovanje
 - Neadaptirane prostorije za rad
- Institucionalne barijere
 - Neprilagođenost zakona